

Společná reakce GA ČR a TA ČR na tiskovou zprávu NKÚ ke kontrolní akci č. 24/17

28.7.2025 - | Grantová agentura ČR

Jedním z konkrétních výsledků spolupráce je i aktuálně připravovaná soutěž Proof of Concept GA ČR. Soutěž Proof of Concept pomůže v příštím roce projektům základního výzkumu rozvinout jejich aplikační potenciál. GA ČR při výběru využije mj. struktury pro transfer výsledků podporované TA ČR z programů GAMA, GAMA 2 a SIGMA - DC1. Soutěž významně přispěje k lepšímu využití výsledků základního výzkumu a jejich dalšímu aplikačnímu rozvoji.

NKÚ poukazuje, že Česká republika nedosahuje v jistých oblastech, jako je citovanost publikací nebo počet patentů, světového, případně evropské průměru. I přes význam obou agentur v celém systému, přesahuje toto tvrzení významně rámec kontroly a jejích možností. Netýká se totiž tolik efektivity poskytované podpory jako efektivity výzkumu a vývoje a inovací v České republice jako celku.

Rozpočet obou agentur představuje přibližně čtvrtinu státních výdajů na výzkum a vývoj a jejich vliv na celkové ukazatele inovační výkonnosti je tedy omezený. Tvrzení NKÚ staví na metodice, která srovnává celorepublikové výsledky s evropskými nebo světovými průměry, aniž by zohlednila další faktory, které agentury nemohou svou činností ovlivnit.

NKÚ při posuzování efektivity agentur poukazuje také na Evropské inovační skóre (EIS), kde Česká republika dosahuje úrovně „mírného inovátora“. Evropské inovační skóre zahrnuje 32 kritérií – velká část z nich je však mimo přímou působnost obou agentur. Hodnotí například i přístup k rychlému internetu nebo míru celoživotního vzdělávání.

Snížující se podíl patentové ochrany v projektech podpořených TA ČR je nutné dát do souvislosti s probíhajícími strukturálními změnami v celém českém inovačním ekosystému. Ve stejném období dochází k poklesu patentové aktivity v Česku plošně. Za prvé se jednoznačně projevuje pokles významu uměle vytvořeného systému patentové ochrany, který souvisel pouze a především s institucionální podporou, která byla přerozdělována pomocí tzv. „kafemlejnku“ (vznikaly patenty bez reálné představy o jejich dalším využití jen jako podmínka splnění dotace). Současné se i v evropském kontextu upouští od důrazu na patentování a například rámcový program Evropské komise Horizont Evropa i z důvodu nejrůznějších cest uplatnění výsledků zavedl pojem „zhodnocování znalostí“. Další významné strukturální důvody můžeme identifikovat například v rámci analýz, které TA ČR provádí. Z analýz, které si nechala TA ČR vypracovat na téma tzv. offshoringu patentů vyplývá, že část know-how od českých původců je následně patentována v zahraničí. Tento odliv know-how je však nutné dát také do souvislosti s vlastnickou strukturou domácí ekonomiky včetně domácího výzkumného prostředí.

NKÚ kritizuje absenci podpory základního výzkumu orientovaného na strategické oblasti. Ve skutečnosti více než 80 % projektů financovaných GA ČR spadá do oblastí definovaných v Národních prioritách orientovaného výzkumu.

Základní výzkum však nelze redukovat jen na tyto oblasti. Jeho síla spočívá v širí záběru – umožňuje reagovat na nepředvídané hrozby, rozvíjí poznání a buduje kapacity nezbytné pro budoucí rozvoj. Často přináší i zásadní objevy, které nelze předem naplánovat, a to i v oblastech, kde nejsou předpokládány. Tento přístup reflektují i pravidelně vypisované soutěže GA ČR, ve kterých jsou podle podmínek schválených vládou financovány projekty ze všech oblastí.

GA ČR naplnila doporučení NKÚ z předchozí kontrolní akce vytvořením skupiny grantových projektů Orientovaného základního výzkumu. NKÚ považuje jeho doporučení za nesplněné, protože tato soutěž nebyla dosud vypsána – ze strany GA ČR však tato skutečnost nemohla být nijak ovlivněna, protože na soutěž nebyly ze státního rozpočtu nikdy přiřazeny prostředky. Toto rozhodnutí mohlo být také ovlivněno faktem, že Národní priority orientovaného výzkumu nejsou primárně určeny pro oblast základního výzkumu.

Aby podpora GA ČR měla i širší společenské a hospodářské uplatnění (které bylo v připravenostní fázi identifikováno u přibližně 30 % projektů) připravila na příští rok GA ČR soutěž Proof of Concept, která pomůže projektům základního výzkumu rozvinout jejich aplikační potenciál.

Prioritou TA ČR je od počátku transparentnost a kvalitní nastavení hodnoticího procesu a v této oblasti považuje kontrolní závěr NKÚ za potvrzení aktuální vysoké kvality hodnoticího procesu TA ČR, což ostatně podporují i rozsudky soudů.

NKÚ v kontrolním protokolu upozornila na snižující se zapojení soukromého sektoru do financování projektů. Podpora poskytovaná Technologickou agenturou ČR se v posledních letech významně zaměřila na výzkum a vývoj ve veřejném zájmu, směřující do strategických oblastí, které stát definuje ve svých strategiích a koncepcích a vláda ve svých rozhodnutích. Pak není nic překvapivého na tom, že se zvýšil veřejný podíl na financování těchto nákladů. Důraz TA ČR kladla také na to, aby byly výsledky výzkumu a vývoje využity v praxi, což potvrzuje i samotný kontrolní závěr. Považujeme toto zjištění pro zvyšování inovační výkonnosti Česka za důležitější a přínosnější, než například strohé nastavení administrativní podmínky, že v každém projektu musí příjemci dosáhnout alespoň jednoho patentu, zvláště v době, kdy se významně zkracuje tzv. inovační cyklus. V projektech kratších 4 let není ani možné a reálné očekávat, že příjemci patentu dosáhnou, ale spíše vykáží patent založený na předchozích výsledcích, který nemusí zcela souviset s podpořeným projektem.

TA ČR oceňuje pozitivní vyhodnocení stavu know-how a připravenosti agentury pro efektivní administraci programů a projektů i pro další poskytovatele, a to včetně informačního systému.

Při srovnání s ostatními zahraničními agenturami NKÚ potvrzuje efektivitu TA ČR. Nicméně je nutné podotknout, že zahraniční agentury často ovlivňují více ukazatelů EIS, jelikož mají více zaměstnanců a širší škálu nástrojů pro zvýšení dopadu na inovační ekosystém. Dle zkušeností TA ČR, zejména v rámci TAFTIE (evropské sdružení inovačních agentur), je toto klíčovým omezením působení agentury na celý inovační ekosystém.

GA ČR a TA ČR vítají podněty NKÚ, výsledky jeho kontrolní akce je však nutné brát s ohledem na uvedená fakta.

Kontakt

GA ČR – Vojtěch Janů, Ph.D.: vojtech.janu@gacr.cz, 733 690 777

TA ČR – Mgr. Veronika Dostálová: veronika.dostalova@tacr.cz, 721 588 025

<https://gacr.cz/spolecna-reakce-ga-cr-a-ta-cr-na-tiskovou-zpravu-nku-ke-kontrolni-akci-c-24-17>